

OBSAH

- Úvodem 4
- Malé státy 5
- **Velmoci minulosti a současnosti 7**
- **Největší státy a říše starověku 15**
Státy Antiky 17, Perská říše 27
- **Největší státy a říše středověku 28**
Mongolská říše 32, Arabský chalífát 33, Svatá říše římská 35
- **Největší státy a říše raného novověku 36**
Španělská koloniální říše 37, Osmanská říše 39
- **Největší státy-velmoci současnosti 43**
Spojené státy americké 44, Čína 52, Indie 61, Japonsko 68, Německo 73, Rusko 79, Brazílie 91, Britské impérium a současné Spojené království 94, Francouzská koloniální říše a současná Francie 101
- Evropská unie 108
- Nejrozsáhlejší státy, koloniální říše a integrace v historii (tabulka) 112
- Mapky 115
- Literatura 124

Úvodem

To, co se v nedávné minulosti (1997–2008) odehrávalo v Kosovu a v bývalé Jugoslávii (ale také v Iráku, Afghánistánu, Libyi či Sýrii), byla **velmocenská politika** v praxi. Nebyla o nic horší proto, že ji prováděly především Spojené státy, ale také o nic lepší, přestože ji realizovaly zejména USA. (Fungovala na podobných principech jako velmocenská politika kterékoli velmoci!) – To, co se nedávno dělo na Krymu a na Ukrajině, byla zřejmě rovněž velmocenská politika. Nebyla horší proto, že ji prováděla Ruská federace, ale ani lepší, přestože ji dělalo právě Rusko. (Prosazovala se na podobných principech jako velmocenská politika kterékoli velmoci!) – Rozdíl je asi především v tom, že někteří z nás pohlížejí na věci „ideologickým filtrem“, který Rusko vnímá jako „jiné“, a tudíž „nebezpečné“ (někdo snad dokonce jako jakousi „asiatskou hordu barbarů z Východu“), zatímco pohled na Spojené státy americké si – mnozí z nás – „cedí“ zcela odlišným „ideologickým filtrem“, díky kterému se jim USA jeví jako „úplně bezproblémová“ či – přinejmenším – „méně nebezpečná“ země...

Velmoci po staletí zaujímají dominující postavení v mezinárodním systému. Často (či spíše obvykle) nerespektují práva a zájmy jiných států. Zpravidla však samy vytvářejí normy mezinárodního práva! (Podle některých juristů – po přijetí Charty Organizace Spojených národů – si nejmocnější státy přisvojily roli tvůrců práva – i narušitelů práva!) Méně „mocné“ země jsou prostě nuceny spokojit se s postavením podřizujících se mezinárodnímu právu.³ Známý britský právník Georg Schwarzenberger tvrdí, že „síla je faktorem, určujícím místo suverénních států v hierarchii mezinárodní aristokracie.“⁴ Možná poněkud přehání: Někteří současní politologové-optimisté se dokonce domnívají, že role nevelkých států relativně vzrůstá, a že doby, kdy bylo možné beztržně likvidovat malé státy, prý patří minulosti.

V posledních desetiletích se „kritéria“ velmocí nepochybně poněkud změnila. Stejně jako v minulosti jde o největší státy. Ve „struktuře moci“ se však snížila role vojenského potenciálu, jež byla donedávna zcela rozhodující. Vzrostl význam potenciálu ekonomického a vědeckotechnického, „organizační úrovně“ a zejména morálně-politické autority. – Autorita státu značně závisí na tom, do jaké míry prezentuje a hájí obecné zájmy. Velmoci mohou upevňovat svou mezinárodní autoritu za předpokladu, že respektují mezinárodní právo. Jejich příklad nepochybně ovlivňuje odpovídající chování ostatních států. – Mezinárodní právní řád nemůže zcela ignorovat realitu. Velmoci mají rozhodující, klíčovou roli při formování příslušných norem i jejich respektování či nerespektování...⁵ (Když se velmoci rozhodnou, že normy respektovat nebudou, nelze je k tomu donutit jinak než silou.) – V mezinárodních vztazích se při řešení významných sporů hlasy států neschítají! Tam se – zásadně – hlasy států „váží“...

Česká republika patří k malým státům, kterým nedostatek moci neumožňuje podílet se na formování světové ba ani evropské rovnováhy.

Je komické, když se malá země o významu Česka snaží stavět svou zahraniční politiku na idealistických sloganech o demokracii a lidských právech. A přitom fakticky ignoruje **české národní zájmy**. Smyslem věci veřejných musí být na prvním místě starost o kvalitu života vlastní komunity. Dokud je svět rozdělený na jednotlivé země, zůstává národní zájem na prvním místě. Měl by zahrnovat dvě vyvážené, na sobě závislé priority: bezpečnost a prosperitu země. (Velmoc přirozeně obvykle jedná egoisticky. Někteří naši politikové se zřejmě domnívají, že jim napodobování velmocí, velmocenská rétorika dodá stejnou autoritu, možnosti či nástroje, jaké mají velmoci. To je ale omyl.)

³ Haas Michael: *International Politics and Foreign Policy*. New York 1969. P. 138.

⁴ Schwarzenberger Georg: *The frontiers of International Law*. London 1962. P. 23. – Zemanek Karl: *General Cours of International Law*. RdC (Research & Development Corporation) 1997. T. 266. P. 44.

⁵ Zvláštní zodpovědnost velmocí za podporu míru je vtělena mj. do Charty Organizace spojených národů (*Charter of the United Nations*). Usnesení Rady bezpečnosti OSN předpokládají jednomyslnost stálých členů.